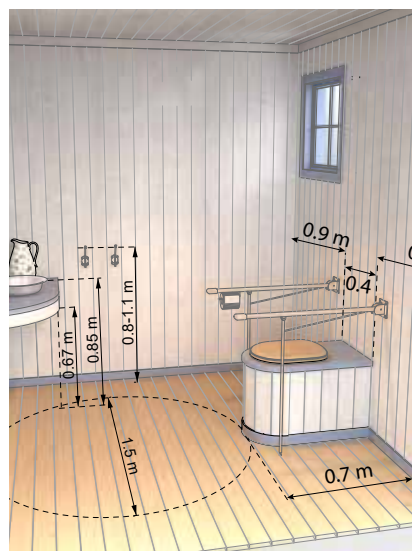
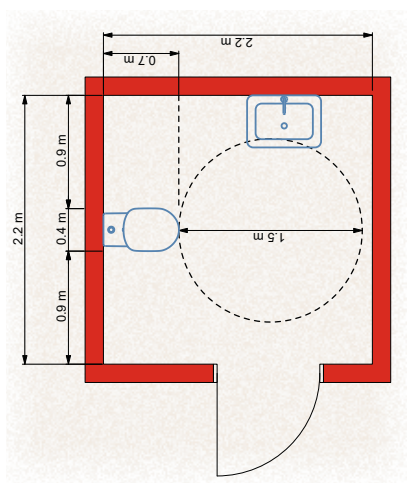

TILGJENGELIGHET PÅ DNT-HYTTER – I PRAKSIS

Tips og eksempler for ansatte og frivillige
som jobber med drift og vedlikehold

- › Inngang og rampe › Toalett og bad › Trapp › Soverom › Dører › Skilting
- › Entre og resepsjon › Uteområde › Kjøkken og spisesal

Hva vil vi?

→ Mange lokalforeninger ønsker å forbedre tilgjengeligheten på sine hytter men jobber med slike tiltak kun sporadisk. Da kan det være nyttig med noen gode tips og eksempler for å sikre gjennomtenkte og funksjonelle løsninger. Med dette heftet ønsker vi å spre kunnskap og dele erfaring på tvers i hele DNT.

Hvorfor?

→ Universell utforming er ikke bare et lovkrav ved nybygg og søknadspliktige tiltak som rehabilitering eller påbygg, men også en viktig del av DNTs mål om å gjøre hyttene våre best mulig for flest mulig. Gitt at de fleste DNT hytter er gamle bygninger, er det verken mulig eller ønskelig å oppnå universell utformingsstandard på alle! Men det er mye som er mulig for å få bedre tilgjengelighet, og det er særlig aktuelt for hytter med adkomst med bil eller kollektivtransport.

Hvordan?

→ Heftet skal være både en kilde til inspirasjon og et oppslagsverk, med tydelige eksempler som er gjenkjennelige i DNT-kontekst.

Gjennom bilder fra virkeligheten og illustrerende tegninger presenterer vi eksempler på best praksis og gode, praktiske løsninger. Basert på kartleggingen av over 65 DNT-hytter i perioden 2021–2024 fremhever vi vanlige feil og utfordringer, slik at vi kan unngå at de samme feilene gjentas.

Flere kapitler inkluderer lenker til relevante deler av byggt teknisk forskrift (TEK-17) samt andre kilder for mer informasjon.

Dette hefte bygger videre på Tilgjengelighet på DNT-hytter – grunnlag og prinsipper (tidligere kalt Tilgjengelighetsveilederen). Vi anbefaler å bruke de to heftene sammen.

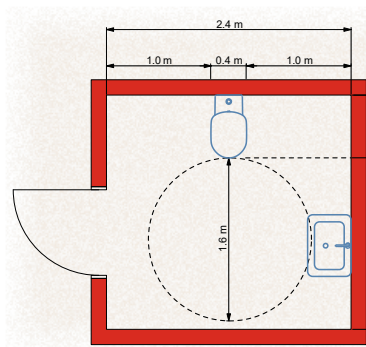

Merk! Hovedfokuset i heftet er tiltak for eksisterende (eldre) bygninger. Ved planlegging av nybygg og andre tiltak som omfattes av krav om universell utforming eller tilgjengelig boenhet, er det viktig å følge de tekniske forskriftene og eventuelle andre relevante standarder som er knyttet til lovpålagte krav. Heftet kan være nyttig også for slike tiltak, men det er viktig å merke seg at det ikke dekker alt som kreves i henhold til gjeldende forskrifter.

Innhold

1. Inngang og rampe
Side 4-8

2. Toalett og bad
Side 9-15

3. Trapp
Side 16-20

4. Soverom
Side 21-25

5. Dører
Side 26-28

6. Entre og resepsjon
Side 29-31

7. Uteområde
Side 32-36

8. Kjøkken og spise plass
Side 37-40

9. Skiltning
Side 41-43

1. INNGANG OG RAMPE

Trinnfri inngang er nødvendig for rullestolbrukere og er ofte en utfordring i gamle bygg der inngangsdør er bygget flere ti-talls cm over bakkenivå. Ofte er det rampe som blir løsningen. I dette kapitlet viser vi elementene som må være på plass for at inngangen og rampen blir godt tilgjengelig.

Viktigste punkter

- ♦ **Trinnfri** – med terskel maks 20mm, eller 25mm avfaset
- ♦ **Dør fri bredde** min. 860 mm
- ♦ **Horisonalt felt** 1,6m x 1,6m **utenfor dørås åpningsradius**, for manøvrering av rullestol
- ♦ Rampe (der behov)
 - ♦ Hvis over 3m lengde må **stigning** være maks 1:15 (3 grader).
For strekninger under 3m, maks 1:12 (4,8 grader).
 - ♦ **Bredde** minst 0,9m (mellom håndlister)
 - ♦ **Sklisikkert** underlag
 - ♦ Starten på rampen (begge ender) har **kontrast** mot dekke før og etter rampen
 - ♦ **Håndlist** begge sider
 - ♦ Høyde 0,8m (eller 2 stk 0,7 og 0,9m) over rampen
 - ♦ Kontrast mot bakgrunn
 - ♦ Rundstokk med diameter 40 til 45mm (alternativt ovale eller flate håndløper med omkrets 100-150mm)
 - ♦ Trinnfri og jevn **overgang fra bakke til rampe**
- ♦ Belysning (inkl. rampe) hvis mulig
- ♦ Nøkkelskilt eller nøkkel-lås for DNT nøkkel montert i høyde 0,8 – 1,1 m, plassert slik at det er mulig å komme helt inntil med rullestol

Vurder alltid om terrenget kan heves for å fjerne behov for rampe i det hele tatt, eller redusere høydeforskjellen som må tas inn med rampe.

NYTTIGE RESSURSER:

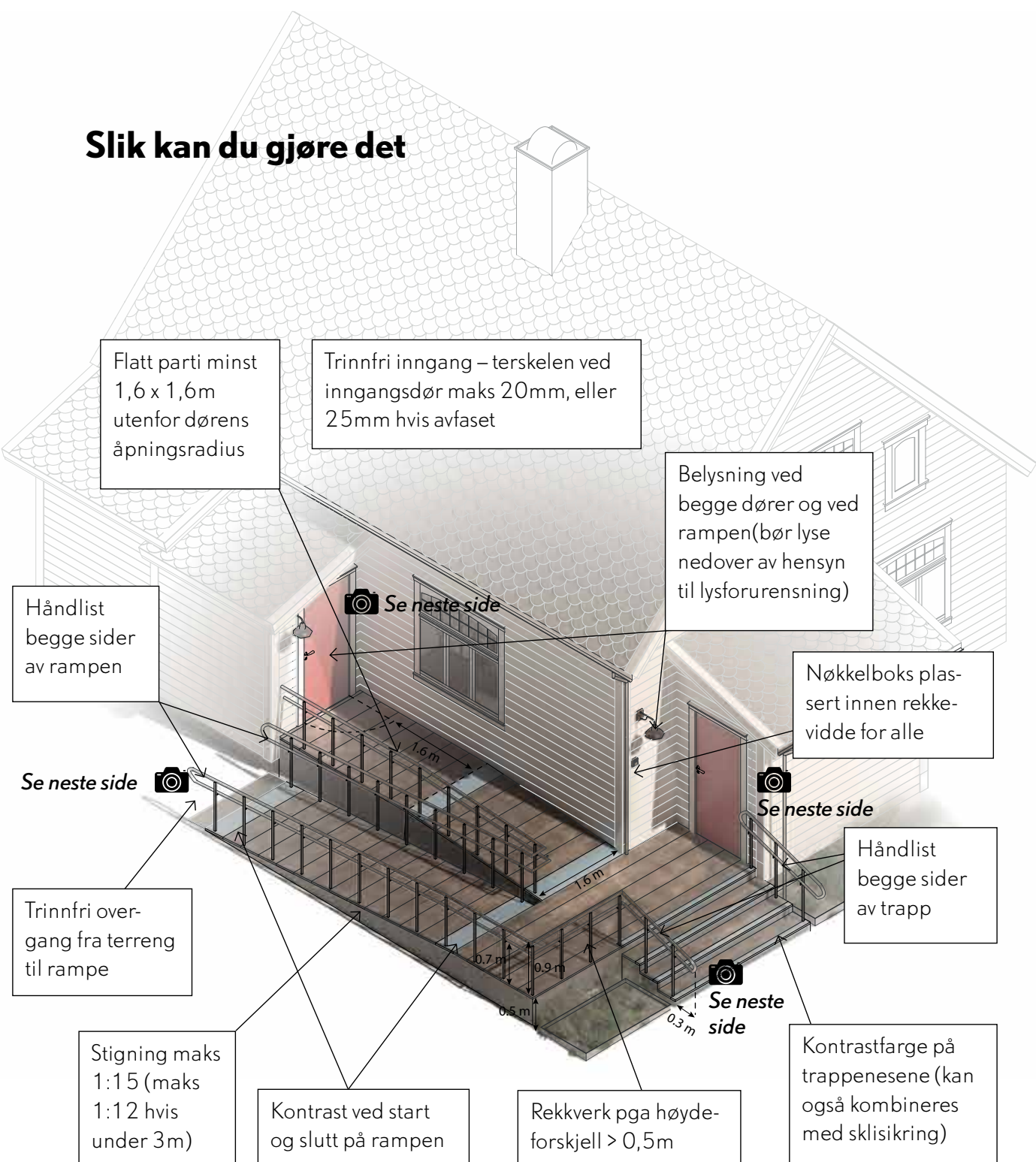
TEK17 §12-16 Rampe:

<https://www.dibk.no/regelverk/byggteknisk-forskrift-tek17/12/iii/12-16>

Sklisikringsprodukter fra Safestep.no:

<https://safestep.no/produktkategori/bygg-og-anlegg-eiendom-og-offentlig-miljo/sklisikring/>

Slik kan du gjøre det

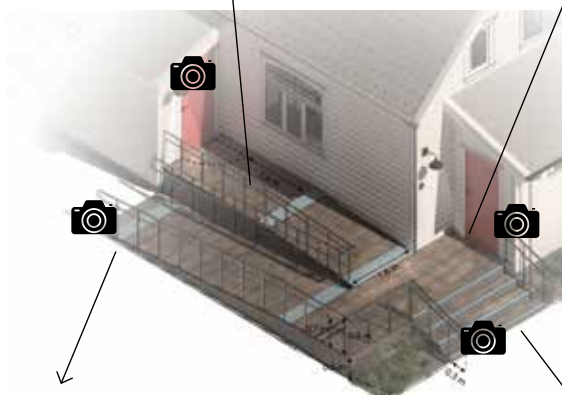
Slik kan du gjøre det

Bruk av aluminiumsplate ved terskelen er en robust og funksjonell løsning som er lett å trille over.

Rød dør gir god kontrast og gjør inngangen tydelig. Overbygget inngang beskytter mot regn og snø – særlig viktig når det skal være trinnfri. Rist reduserer mengden grus og skitt som tas med inn i hytta, og fungerer som taktilt oppmerksomhetsfelt.

Dørkplate montert på nederste bord på rampereduserer høydeforskjellen mellom bakken og starten på rampen. Fungerer også bra fra grusdekke til tre-rampe.

Tilstrekkelig kontrast oppnås enkelt med maling i kontrastfarge eller ved bruk av sklisikringsteip (ytterste 40mm). (Bildet tatt før montering av håndlist.)

Vanlige feil

Her mangler det horisontalt areal foran inngangsdør. Rampen skrår helt til inngangen og da må døra åpnes i motbakke! Det mangler også håndlist.

Det blir fort en kant å forsure ved starten på en tre-rampe. Når det i tillegg mangler håndlist, blir det svært vanskelig å komme opp på rampen. Singel er ikke egnet som underlag der rullestol skal brukes.

Tverrgående lekter, som brukes for å gi bedre feste for gående, gir veldig vanskelig kjøreforhold for rullestol, og kan være snublefelle for andre (eks. personer med nedsatt synsevne, koordinasjon eller balanse). Her kunne man med fordel bruke sklisikringsprodukt istedet - stripser, matte, teip eller evt. sklisikkerma-ling.

Her er rampen ekstremt bratt (14 grader, 1:4) og blir utfordrende selv med motordreven rullestol. Det er også fare for kollisjon da inngangsdøra slår mot rampen. Størrelsen på betongplatingen gir ikke tilstrekkelig plass til manøvrering – en rullestol trenger snuplass utenfor døras slagradius. I tillegg bør det være håndlist på veggene ved rampen, og ved trappa.

Her er det mye bra, men horisontalt areal ved inngangsdør er for lite (skal være 1,5m snusirkel). Rampen har en håndlist som blir til stor hjelp, men det ville vært bedre hvis det startet helt nederst på rampen. Det burde også vært håndlist montert på andre siden av rampen. (Til info - stigning her er 4 grader, 1:14 og vil fungere for mange, men dette er fortsatt brattere enn kravet for universell utforming).

2. HC-BAD / TOALETT

For mange hyttebesøkende er tilgang til toalett noe av det aller viktigst – om det er en person med funksjonsnedsettelse, eldre eller barnefamilie. Både toalett- og eventuelt dusjfasiliteter men også plassering av bad/toalettrom er viktig. Det skal være lett å finne og komme frem til, både på dagtid og på natta.

Viktigste punkter

- ♦ Fri gulvareal
 - ♦ **1,5m x 1,5m foran** toalett
 - ♦ **0,9m hver side** av toalett*
- ♦ Nedfellbare **armlener** på toalett, helst veggmontert
- ♦ **Høyde** toalettsete **0,5 m**
- ♦ Montere **inventar** som såpedispenser, tørkepapir, knagger osv. innen rekkevidde for sittende (**høyde 0,8 – 1,1 m** over gulv)
- ♦ **Kontrast** mellom vegg – gulv, og inventar - vegg
- ♦ **God belysning** uten blending
- ♦ **Skråhåndtak** på innsiden av dør
- ♦ **Skilt** med rullestolsymbol på dør (min. 0,2 m x 0,2 m med enkelt symbol, og god kontrast mellom symbol og bakgrunn)

Hvis dusj

- ♦ **Trinnfri dusjsone** minst **1,6 m x 1,3 m**
- ♦ Høyderegulerbart dusjhode – som kan senkes til maks 1,2m over gulv
- ♦ **Støtthåndtak** vannrett 0,9m over gulv
- ♦ **Klappsete** festet på veggen **eller** frittstående **dusjstol** (med rygg og armlener)

I DNT anbefaler vi minst 0,9 meter fri sideplass på begge sider av toalettet. Dette gjelder uavhengig av om det er et formelt krav, fordi vi ikke kjenner til de individuelle behovene til våre gjester. For mange rullestolbrukere er tilstrekkelig plass på en spesifikk side avgjørende for å kunne forflytte seg trygt og enkelt. Merk - hvis det ikke er mulig å oppnå 0,9 m fri sideplass på begge sider, er det bedre å ha god plass på én side enn begrenset plass på begge sider.

Husk å sette opp spikerslag for å kunne feste armlener, støtthåndtak og annet utstyr i riktig høyde.

Nyttige ressurser:

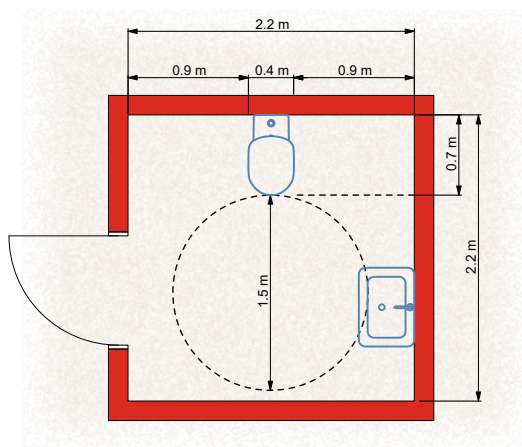
Norges Handikapforbundet sitt hefte om HC-toalett og bad:

<https://nhf.no/toalett-og-bad-detajler-som-teller/>

TEK17 § 12-9 Bad og toalett

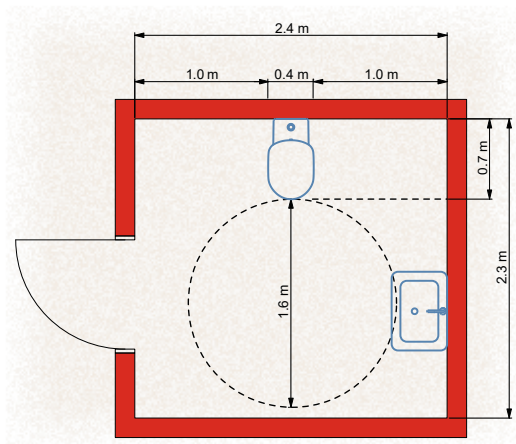
<https://www.dibk.no/regelverk/byggteknisk-forskrift-tek17/12/ii/12-9>

Minimum innvendig mål

HC-toilett

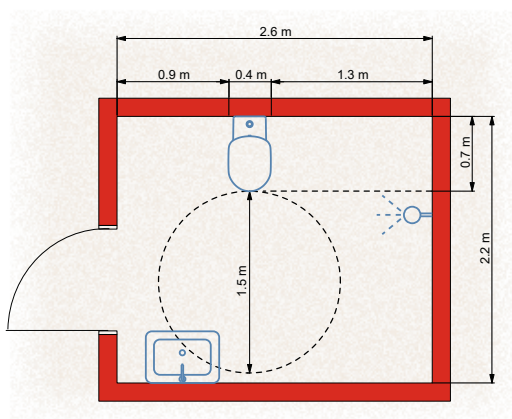
Minimum 2,2m x 2,2m.

HC-toilett med dagsbesøk

Minimum 2,4m x 2,3m.

Det er vanlig at dagsbesøkende bruker større, elektriske rullestoler som bruker større plass.

HC-bad med toilett, vask og dusj

Minimum 2,6m x 2,2m.

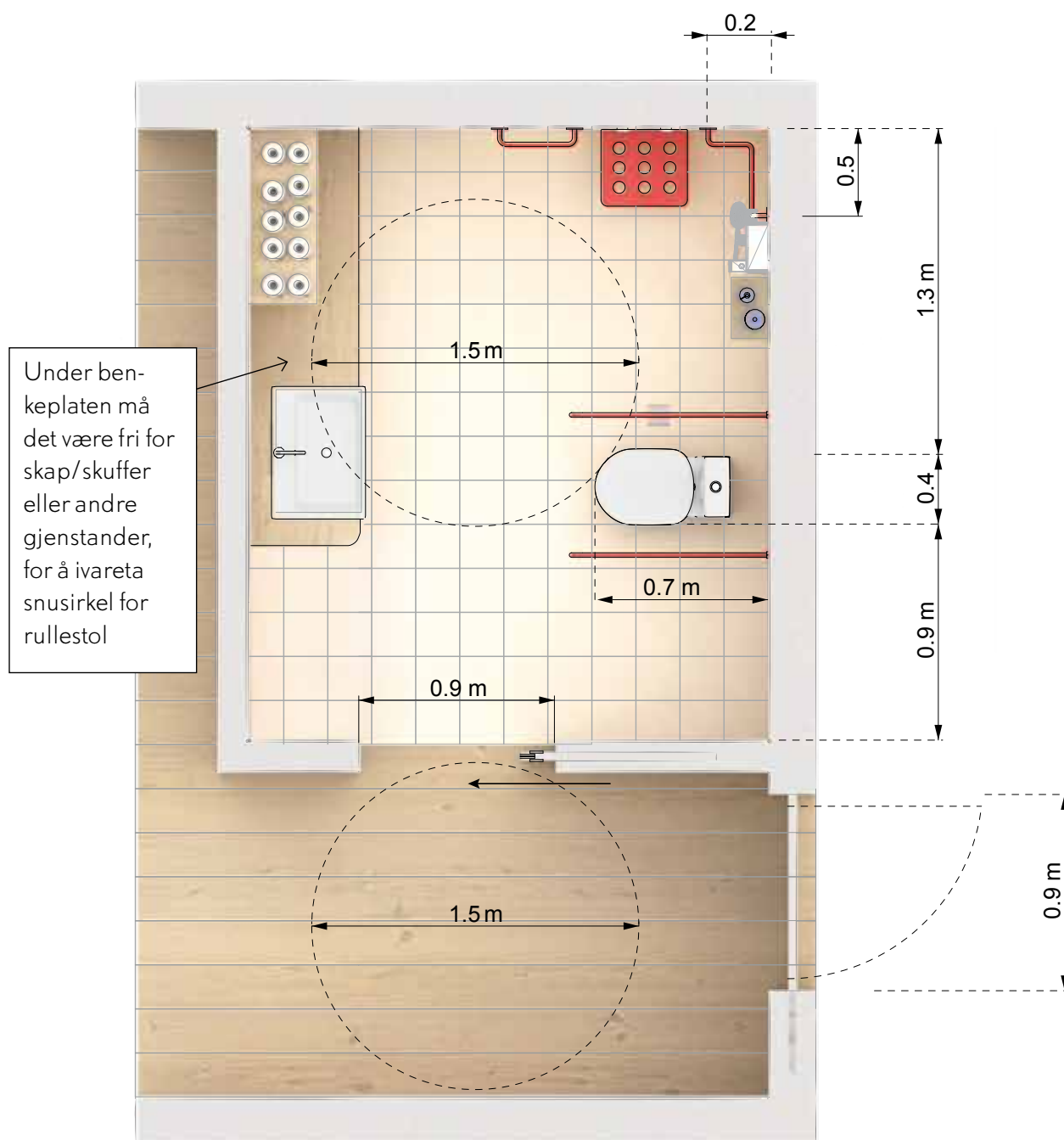
Dør

Fri bredde 0,86 m på betjent hytte, 0,76 m på selv- eller ubetjent.

Døra bør slå utover av hensyn til sikkerhet og fri gulvareal. Skyvedør kan være en god løsning der det er begrenset plass, men krever tilpasning av vegg, i tillegg til at det blir mindre lydtett.

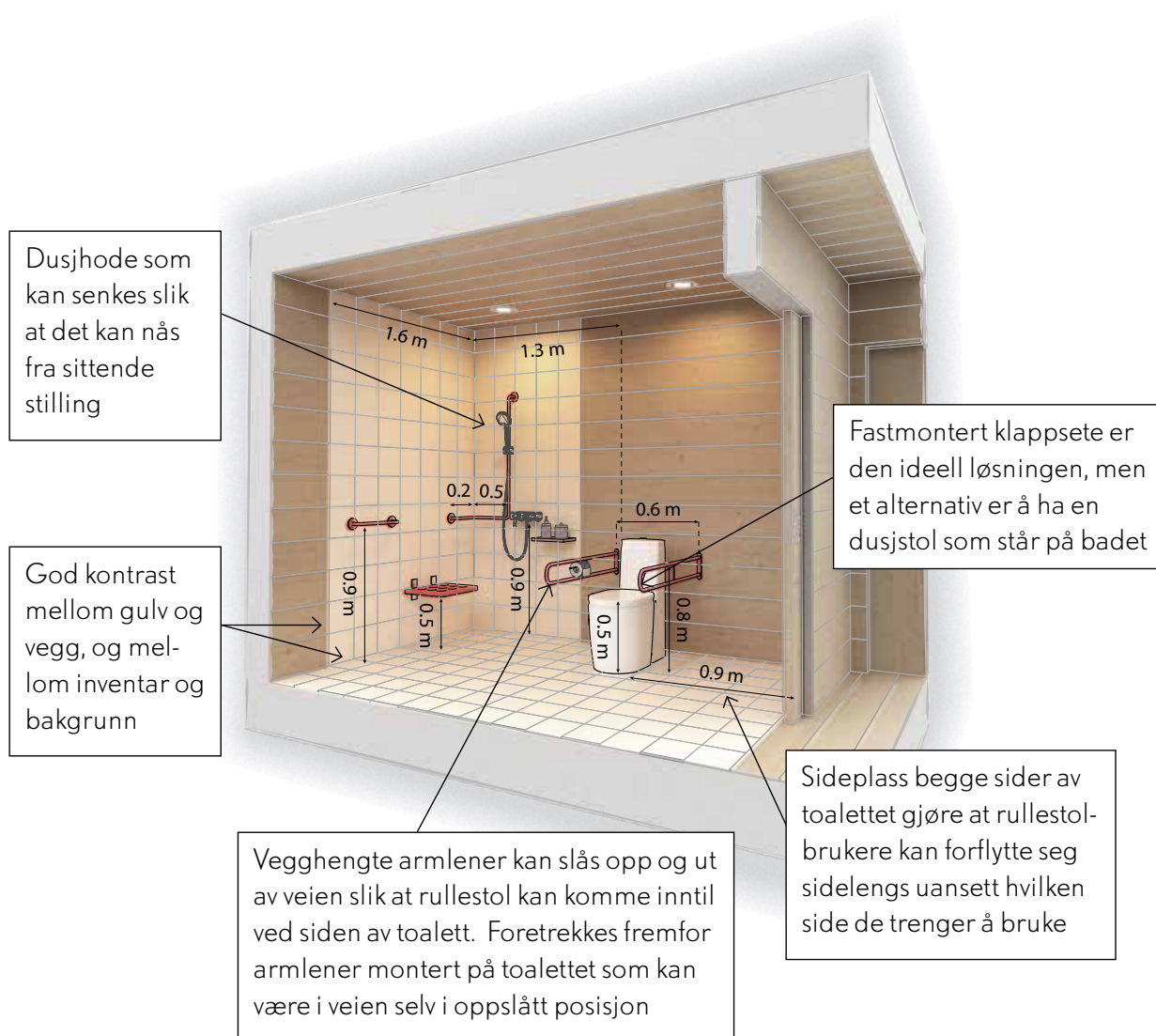
Slik kan du gjøre det

HC-bad med dusj

Slik kan du gjøre det

Riktige dimensjoner og utstyr på HC-bad.

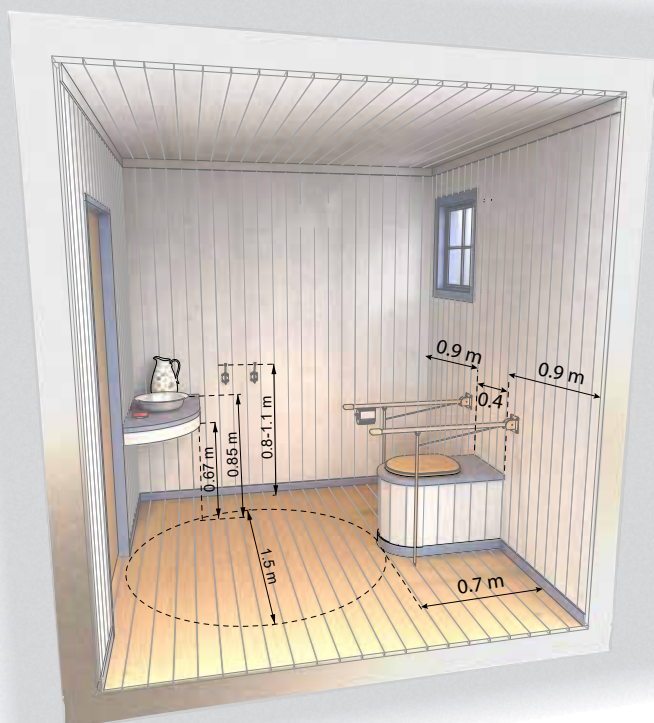
Dusjstol, støttehåndtak og lignende kan kjøpes hos nettbutikker for hjelpemidler som f.eks. gymo.no eller velferdsbutikken.no, eller hos VVS-leverandører.

Tips! Det kan hende at hjelpemiddelsentraler eller kommunale hjelpemiddellagre har produkter som skal kasseres, men som fortsatt er fullt brukbare. Ta gjerne en telefon og hør om de har noe til overs som man kan få helt gratis!

Slik kan du gjøre det

Dimensjoner i en universelt utformet utedo. Merk at dersom utedoen brukes av dagsbesøkende, anbefaler vi snusirkel på 1,6m og sideplass 1 m på begge sider for manøvrering av elektriske rullestoler for utebruk.

Bra løsning for utedo med firkantet kasse fremfor tradisjonell lang benk, god sideplass og vegghegte armleener, god kontrast. (Himingsjø)

Skråhåndtak på innside dør (HC-toalett) gjør at rullestolbruker kan lukke døren innenfra uten å måtte trille frem og tilbake over terskelen.

En annen utedo-løsning som er enkel, lett å holde rent, og funksjonell for rullestolbruker. (Jæren friluftsråd)

Vanlige feil

En tverrgående benk kan hindre mange fra å bruke dusjene, selv når rommet ikke er merket som HC-bad. En plass å sitte er viktig for mange, men bør plasseres langs veggene for å være mest hensiktsmessig.

Når HC-bad brukes som lager er det ikke lenger et HC-bad! Høye hyller og oppheng på veggene kan gi noe lagringsplass. Større gjenstander må stå på et annet rom, slik at gulvplass er fri for gjenstander.

Et HC-bad / toalett må ha snuplass for rullestol. Dør som slår innover begrenser den frie gulvplassen og hindrer muligheten for rullestolbrukere å snu.

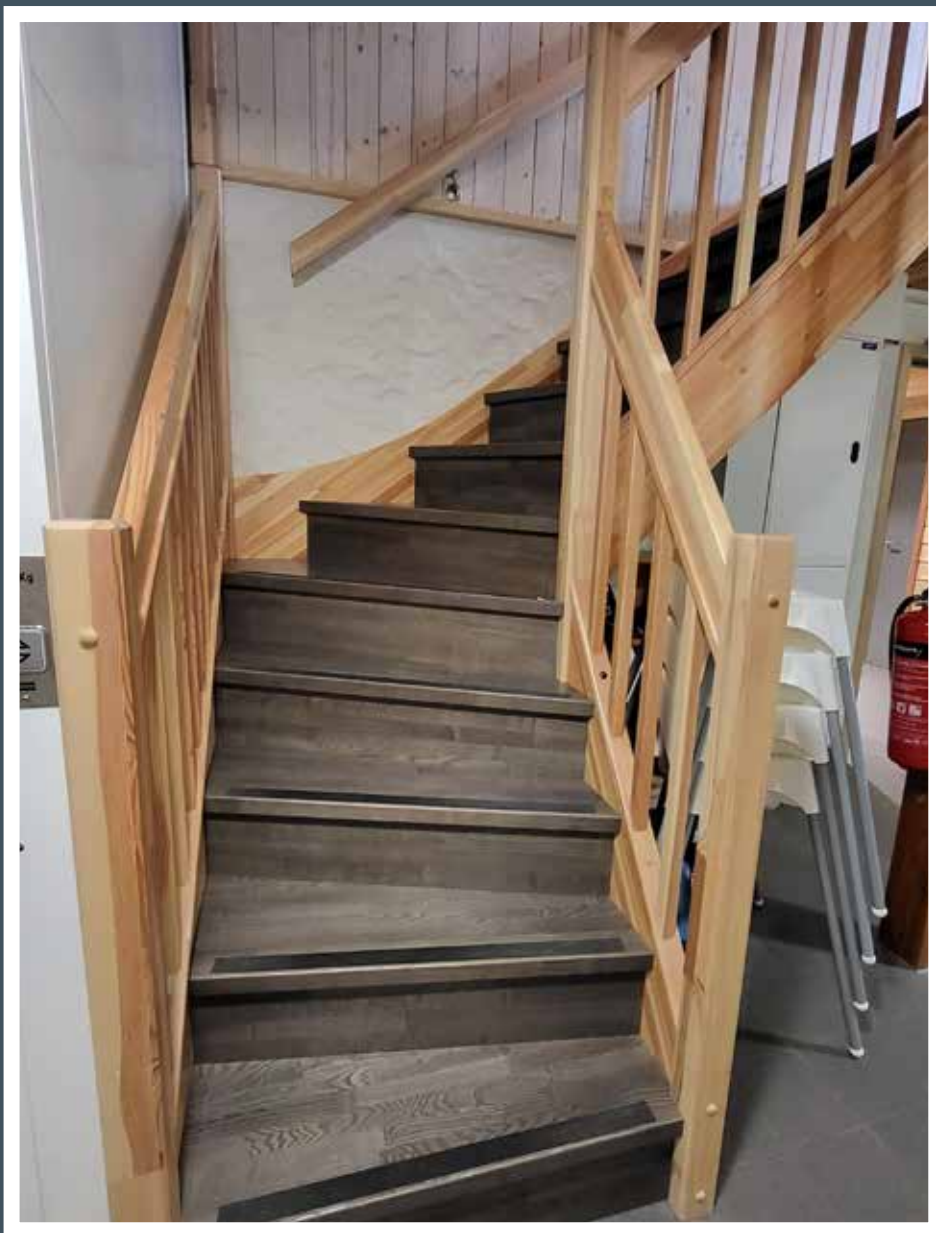

Trinn foran toalettet hindrer rullestolbrukere i å komme helt inntil. Hvis trinnet ikke kan fjernes eller unngås, bør det ha en tydelig kontrastfarge for å redusere risikoen for snubling. Skråhåndtak på veggen gir stor støtte for mange, men enden nærmest toalettet bør plasseres lavest.

Mange rullestolbrukere forflytter seg sidelengs og trenger å sette rullestolen ved siden av toalett. Når do-kassen strekker fra vegg til vegg er ikke dette mulig. En alternativ løsning er to do-kasser med fri gulvplass (0,9m) i mellom. Håndtak på veggen er nyttig men bør være skråstilt (lavere ved toalettet) for å gi godt grep. Når alt bygges i samme materiale, blir det veldig lite kontrast. Her kunne håndtakene og benkens overflate med fordel ha en annen farge. Alternativt kunne fremsiden på do-kassen samt do-lokkene males i kontrastfarge.

3. TRAPP

Nesten alle DNT hytter har trapper, og mange tenker ikke over at de kan være farlige. Men visste du at flere mennesker i Norge dør årlig fra fall i trapper enn i brann? Med enkle tiltak kan vi sikre trygge trapper og dermed unngå fallulykker på våre hytter – viktig både for gjester og for ansatte.

Viktigste punkter

Gjelder inne og ute:

- ♦ **Sklisikker** overflate – særlig aktuelt hvis trappa er malt.
- ♦ **Håndlist begge sider**
 - ♦ Høyde 0,8 – 0,9 m over trinnforkant
 - ♦ Starter fra før første trinn og avslutter etter siste trinn
 - ♦ Rundlist med diameter 40 – 45 mm. Alternativt ovale eller flate med omkrets 100 – 150 mm
- ♦ **God belysning**
- ♦ **Kontrast** på trappenese (**ytterst 40 mm**)
- ♦ Håndlist eller støttehåndtak ved alle høydeforskjeller – selv der det kun er 1-2 trinn. I tillegg bør trinnet synliggjøres med god kontrast.

Betjente hytter (også fordelaktig på selv- og ubetjent hytter)

- ♦ Taktile merkinger før første trinn og ovenfor siste trinn i trappa
- ♦ Håndlist skal starte 0,3m før og første trinn og avslutte 0,3m etter siste trinn

Nyttige ressurser:

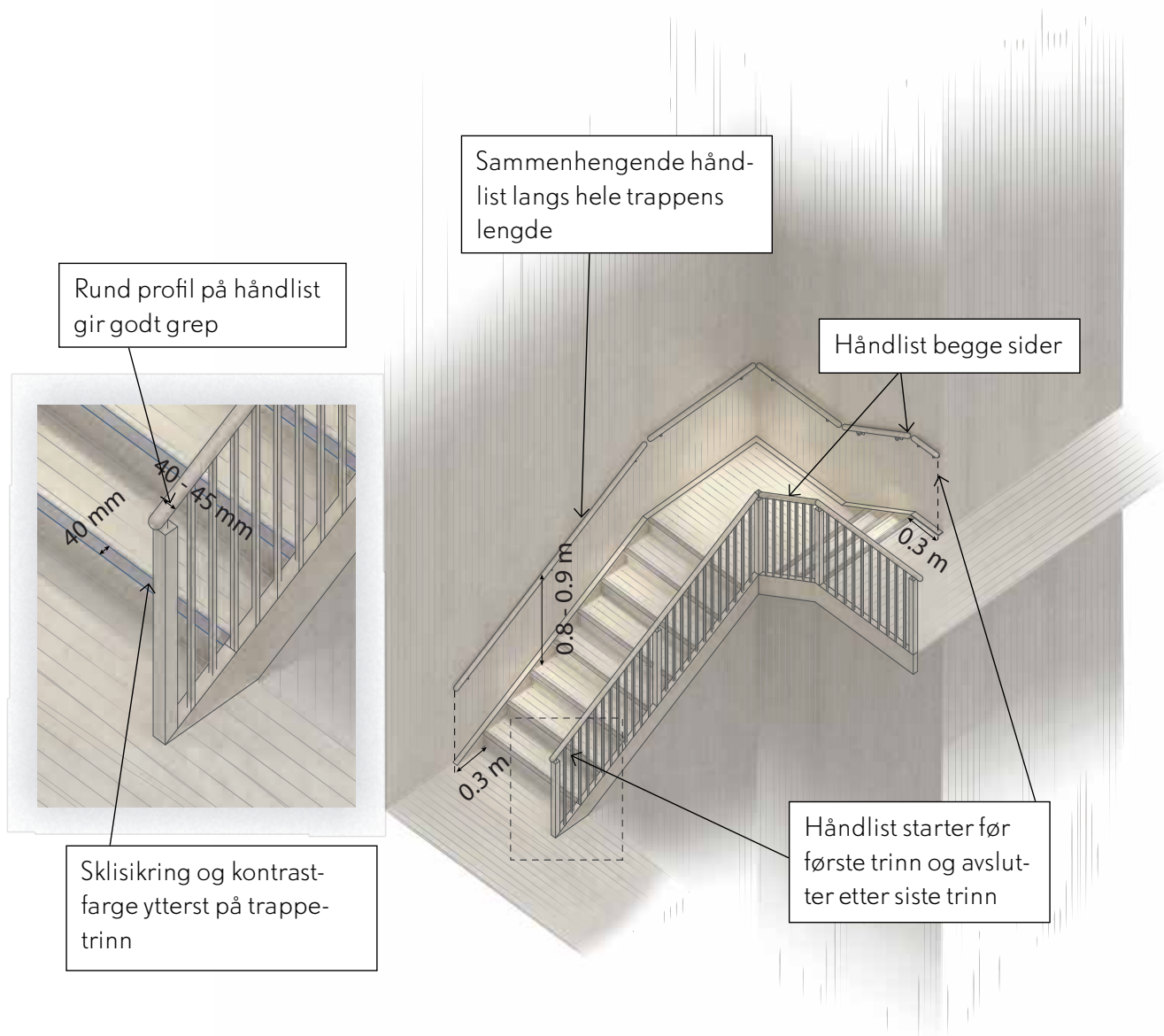
TEK17 §12-14 Trapp:

<https://www.dibk.no/regelverk/byggteknisk-forskrift-tek17/12/iii/12-14>

Sklisikring og kontrast kan oppnås ved bruk av sklisikringsteip i kontrastfarge. F.eks. produkter fra [Safestep](#). Til innendørs bruk fungerer sklisikringsteip fra Ikea e.l.

Skal du prosjektere trapp i nybygg? Finn kravene som gjelder for din trapp med [Trappeveiviseren](#)

Slik kan du gjøre det

Gode eksempler

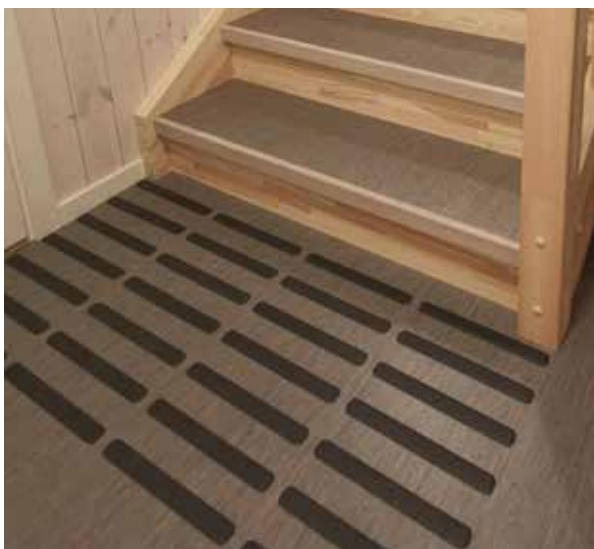
Trappeneser montert ytterst på hvert trinn er en robust løsning som gir både sklisikring og kontrast.

En trygg og god trapp. Her er det sammenhengende håndlist i hele trappens lengde. Maling i blåfarge gir veldig god kontrast.

Å ha håndlist begge sider er ekstra viktig i sving- eller spiraltrapp der trinnene er smalere på innsiden. Her gir rundstokk godt grep.

Taktile merkinger gir synshemmede advarsel om at det er en trapp (viktigst på betjente hytter eller større selv- og ubetjente hytter der det kan være mange rom å forhold seg til).

Man kan oppnå god kontrast ved bruk av maling, eller sklisikringsteip (safestep.no). Bildet tatt før håndlist ble montert.

Vanlige feil

Trapp uten sklisikring og dårlig kontrast. Det mangler også håndlist på høyre side. Sklisikringsteip i kontrastfarge ytterst på trinnene, håndlist (høyre), samt bedre belysning vil gjøre denne trappen mye tryggere.

Håndlisten avsluttes for tidlig.

Trapp uten håndlister gir stor fallfare, spesielt i en rettløpstrapp som denne.

4. SOVEROM

Alle som overnatter på en DNT-hytte skal kunne sove trygt. Soverom innredes ofte for to eller flere personer, vanligvis med køyesenger, og det er spesielt viktig å sikre trygg bruk av overkøyer. For rullestolbrukere er tilstrekkelig fri høyde over sengeplassen avgjørende. En enkelt-seng er det mest optimale, men en bred familiekøye kan være et funksjonelt kompromiss som både gir ønsket antall sengeplasser og ivaretar behovene til rullestolbrukere.

Viktigste punkter

Trygt og aldersvennlig soverom

- ♦ **Lampe** ved hver seng – med enkel av/på-bryter – unngå vribrytere
- ♦ **Høyde** overkant **madrass 0,45m - 0,5m**
- ♦ Køyesenger bør ha
- ♦ **Brede, sklisikre trinn**
 - ♦ Trinn som er bredere nederst og smalere oppover, eller skråstilt stige med brede trinn
 - ♦ **Støttehåndtak** eller håndløper å holde i, bade i stigen og ovenfor
Merk: Hvis stigen er festet til veggen kan man montere håndløper på veggen i tillegg til håndtak over køya
 - ♦ Avstand minst 0,85 m mellom nedre og øvre køye
- ♦ **Unngå filleryer** – de er lett å snuble i
- ♦ **Strømuttak** nærme seng – for tilkobling el.-hjelpemidler (f.eks. pustemaskin)

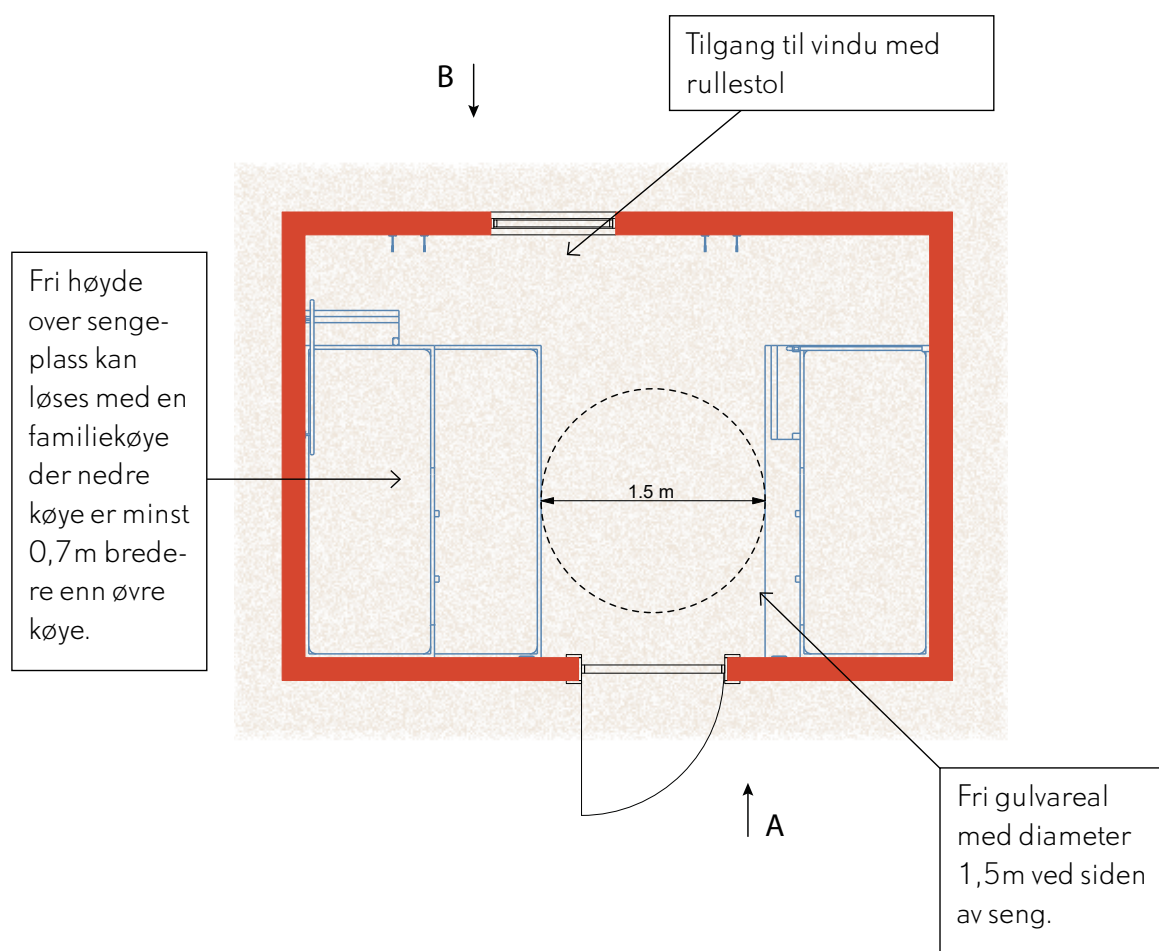
HC-soverom (rullestol)

I tillegg til punktene over, viktigste punkter:

- ♦ **Fri gulvareal** 1,5 x 1,5m for snusirkel rullestol
 - ♦ Ved siden av seng, ikke fotenden
- ♦ **Fri høyde over sengeplass** - helst enkeltseng, alternativt bred familiekøye med nedre køye minst 70cm bredere enn øvre køye
- ♦ **Knagger, hyller og speil – høyde** som nås i sittende stilling (0,8 – 1,1 m)
- ♦ **Tilgang til vindu** med rullestol

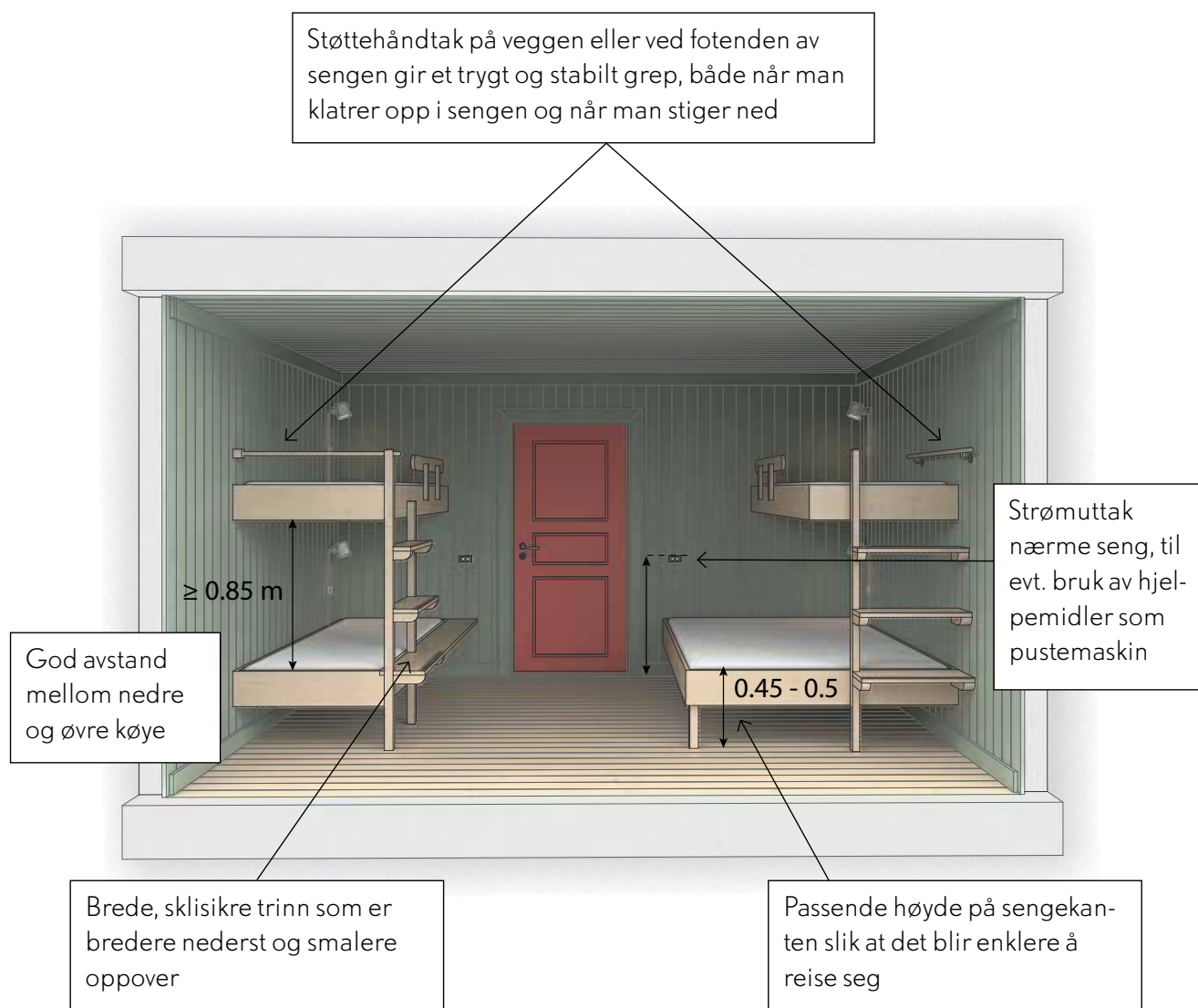
Slik kan du gjøre det

HC-soverom - plan

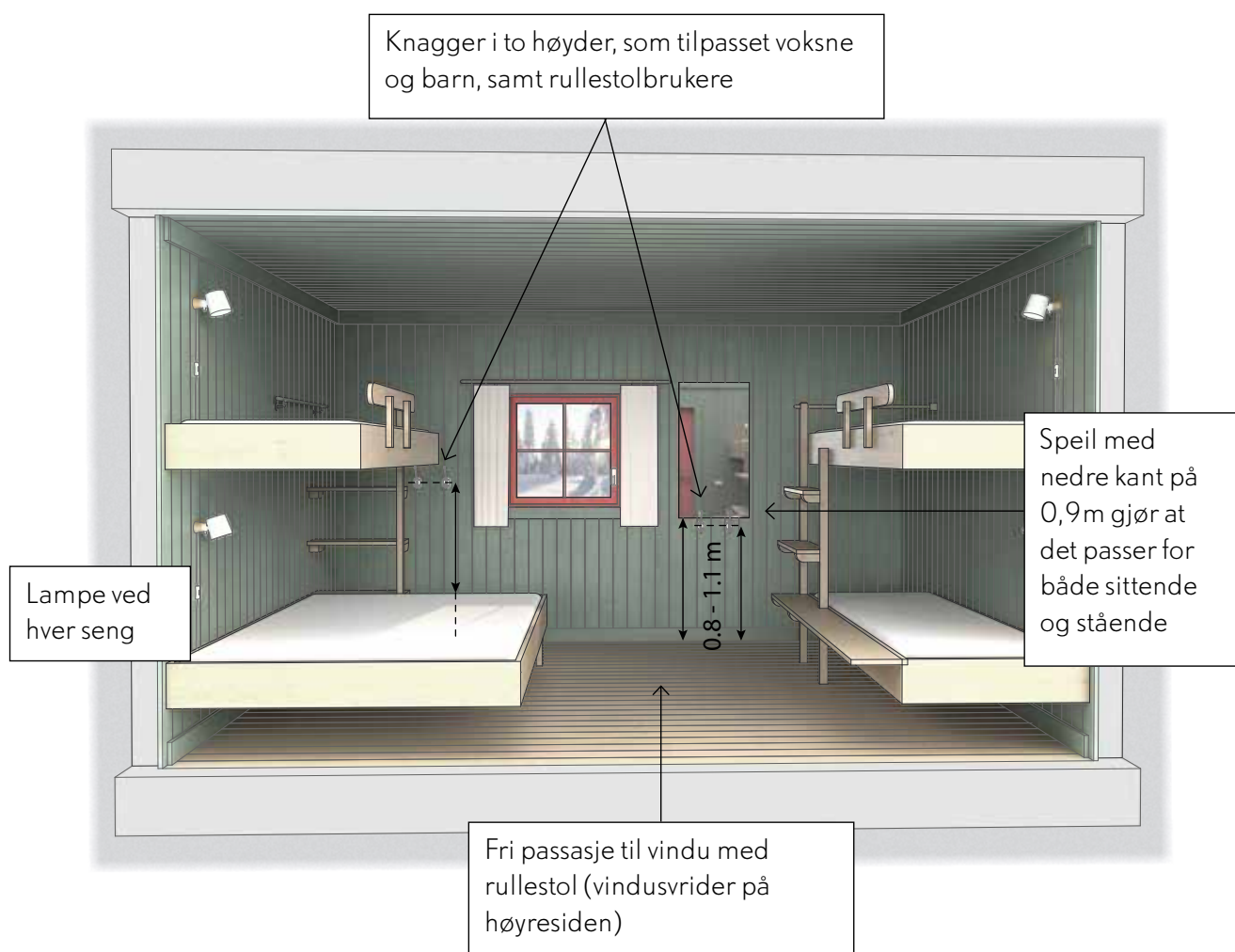
Slik kan du gjøre det

HC-soverom / familierom

Slik kan du gjøre det

HC-soverom / familierom

5. DØRER

For rullestolbrukere er tilstrekkelig dørbredde og trinnfrihet avgjørende for at en hytte skal være tilgjengelig og funksjonell. Uten nok bredde er det rett og slett umulig å komme inn. Derfor må alle dører – fra inngangsdøren til soverom, oppholdsrom, kjøkken (på selv- og ubetjente hytter), og toalett – være både trinnfrie og ha tilstrekkelig fri bredde. Hva som regnes som tilstrekkelig bredde er avhengig av hyttens størrelse og forventet antall brukere.

Viktigste punkter

Trinnfrihet:

- ♦ Trinnfri betyr maksimal terskelhøyde **20 mm**, eller **25 mm** dersom den er skråskåret.
- ♦ Dersom terskelen er mellom **25 og 50 mm** og ikke kan reduseres eller fjernes, bør det monteres en terskelrampe. Helning inntil **1:4** er ok.
- ♦ Ved terskelhøyder over 50 mm vil en terskelrampe være såpass stor at den skaper hindringer for andre brukere, noe som gjør slike løsninger upraktiske.

Fri bredde:

- ♦ På mindre hytter, som selv- og ubetjente hytter eller sovehytter på en betjent hytte (tilsvarende størrelse som en privat hytte), er en fri bredde på **760 mm** tilstrekkelig (tilsvarer 9M).
- ♦ På større betjente hytter, eller større selv- og ubetjente hytter, bør dørene ha en fri bredde på minst **860 mm** (tilsvarer 10M) for å sikre god tilgjengelighet for flere brukere.

I tillegg bør dør være

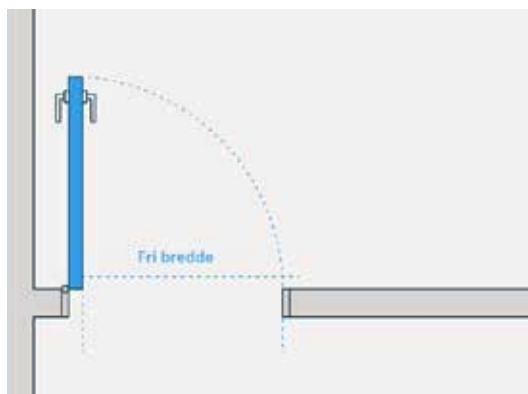
- ♦ **Lett å åpne** manuelt, eller ha dørautomatikk. Maks åpningskraft 30N (tilsvarer 3 kg – kan måles med fiskevekt)
- ♦ Godt synlig – dørblad eller dørkarm i **kontrastfarge**
- ♦ Ha **sideplass** ved låskanten på minst 0,3m. Dører med dørautomatikk trenger ikke sideplass.

Nyttige ressurser:

TEK17 §12-13 Dør, port og lignende

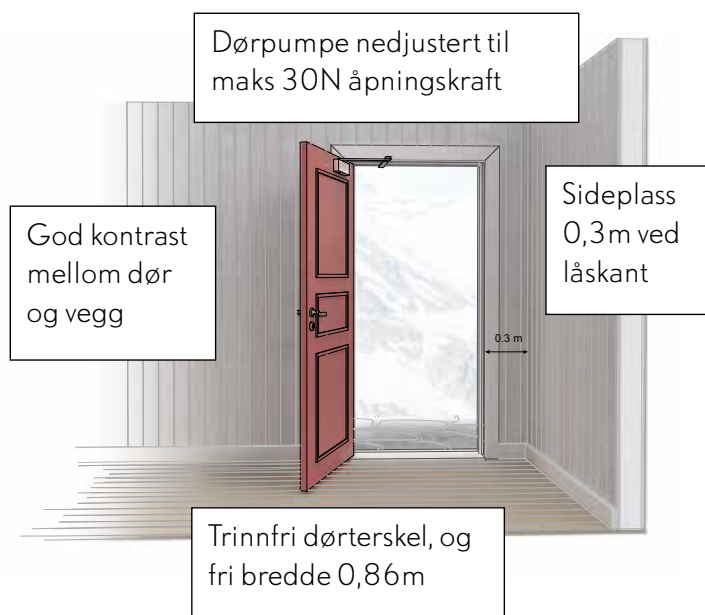
<https://www.dibk.no/regelverk/byggteknisk-forskrift-tek17/12/iii/12-13>

Slik kan det gjøres

Fri bredde måles når døren har maksimal åpning. Bilde og tekst lånt fra TEK17 §12-13

Utforming av (inngangs)dør

Skyvedør er en løsning som bør vurderes når det er begrenset med plass. Man kan oppnå en bred nok døråpning uten at døra kommer i konflikt med areal på rom eller gang. Ulemper kan være dårligere lydisolering og at de kan være mer sårbare for slitasje. I tillegg krever de at det er (eller lages) plass i veggen.

Gode løsninger

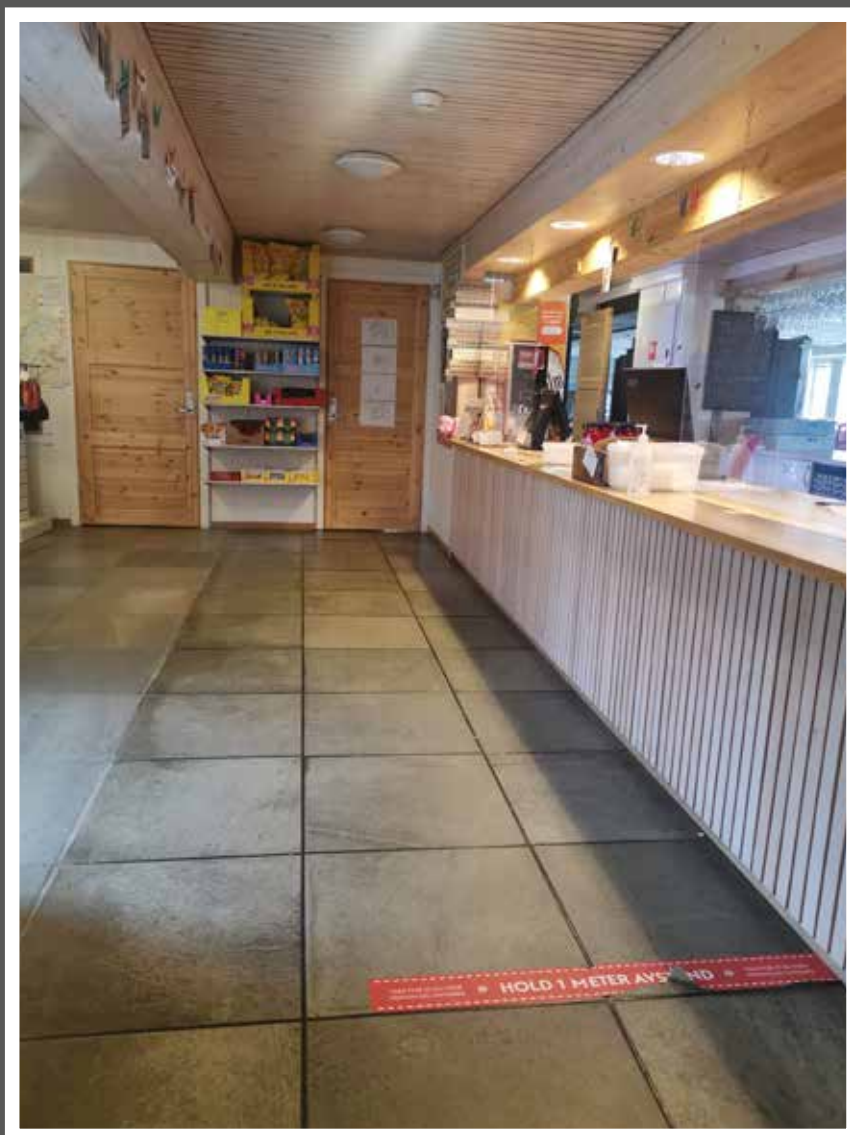

Sklisikre dørplater ved terskelen (inngangsdør) tåler mye tråkk og gjør det enklere å trille inn. Rist rett ut forbi reduserer hvor mye skitt blir med inn og fungerer som oppmerksomhetsfelt for synshemmede.

Her har dørterskelen i et eldre bygg blitt fjernet og erstattet med enkel terskellist i rustfritt stål. Praktisk og funksjonelt.

6. ENTRE OG RESEPSJON

Det første rommet man møter når man ankommer en DNT-hytte, enten det er en entre, garderobe eller resepsjonsområde, er avgjørende for å skape en god opplevelse for alle besøkende, inkludert personer med funksjonsnedsettelse. Om hytta er bitteliten og ubetjent eller betjent med mange ti-talls sengeplasser, bør det være lett å finne frem og å komme fysisk frem.

Viktigste punkter

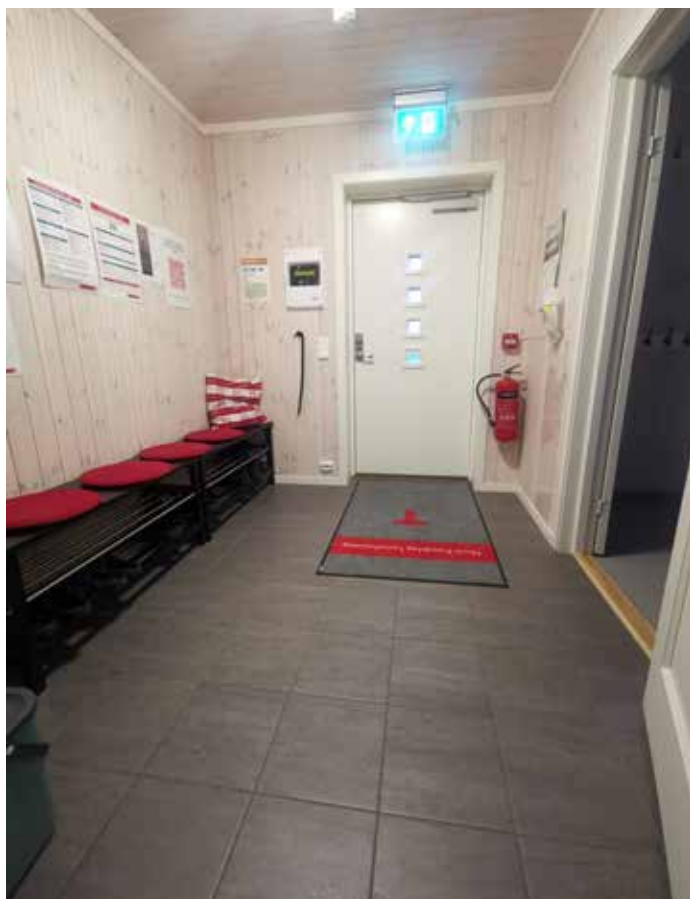
Entre

- ♦ **Sitteplass** med ryggstøtte der man kan ta av / på sko. Sitteøyden **0,5m**.
- ♦ Gode løsninger for **ryddig sko-lagring** slik at skoene ikke ligger som snublefeller for andre
- ♦ **Knagger** for ytterklær i **to høyder**
- ♦ Tydelig **skilting** – se kapittel 9

Hvis resepsjon

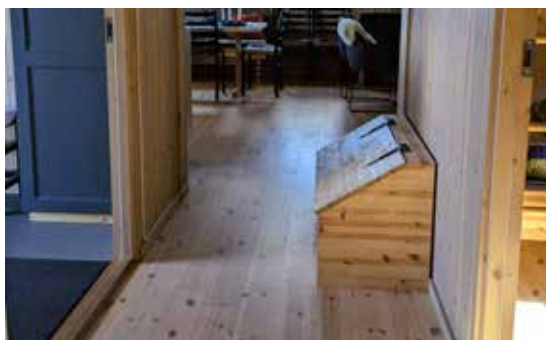
- ♦ Minst en del av **resepsjonsdisken** bør ha høyde **0,8m**
- ♦ **Betalingsløsning** må kunne nås fra sittende stilling
- ♦ God **belysning**
- ♦ **Ryddig og oversiktlig**, med gangbane fra inngangsdør til resepsjonsdisk fri for hindre
- ♦ Teleslynge eller **skrankeslynge** - gjør det mulig for høreapparatbrukere å høre det som blir sagt selv i støyende omgivelse

Slik kan du gjøre det

Ryddig entre med god kontrast mellom gulv og vegg, og mellom inventar og bakgrunn. Selv om døren kunne hatt bedre kontrast mot vegg (for eksempel mørkere karm), vil matten med sin mørke kant og de røde feltene hjelpe besøkende å orientere seg. Benken er perfekt for å ta av og på sko, og med sko-oppbevaring under benken er det lett å holde det ryddig. Brannapparat er godt synlig, og plassert i et hjørne der det ikke er fare for sammenstøt.

Vanlige feil

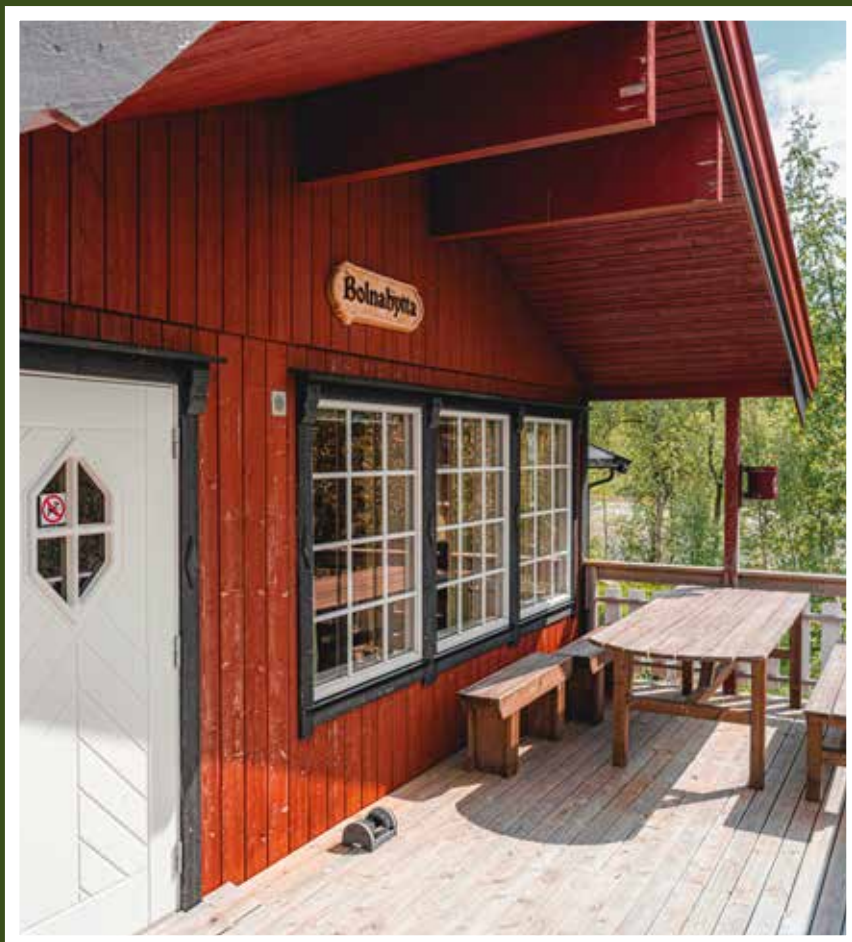

Vedkassen bør ikke plasseres i gangsonen, om det er i entreen eller gangen. Her har vedkassen i tillegg veldig lav kontrast mot gulv og vegg, og blir fort et «usynlig» hinder for bl.a. personer med nedsatt syn.

Når resepsjonsdisk er høy som her vil ikke en person som bruker rullestol kunne se personen som står bak disken, og omvendt. Det kan være praktiske årsaker til å velge høy disk, og en god løsning kan være at kun en del av skranken er gjort lavere (0,8m).

7. UTEOMRÅDET

For at en hytte skal være godt tilgjengelig, må den være tilrettelagt både inne og ute. Derfor er det også viktig å se på parkeringsplass, gangvei derfra til hytte (eller fra båtankomst), stier mellom ulike bygninger, og oppholdsarealet ute. Dersom hytta har vannpumpe, bål plass, gapahuk eller lignende bør disse også gjøres tilgjengelig der det er mulig.

Viktigste punkter

Underlaget

- ♦ **Underlaget** skal være **fast og jevnt** – uansett om det er en parkeringsplass, gangvei, oppholdsrom eller adkomst til gapahuk. **Subbus** som komprimeres til fast dekke er en god løsning. Singel og pukk er ikke egnet!

Parkering

- ♦ **Parkeringsplasser** nærmest mulig inngang bør **merkes / skiltes HC** og med rullestol-symbol
- ♦ Størrelse 4,5 x 6m

Gangveier og stier

- ♦ **Stigning** bør være så slakt som mulig, helst maks 1:15 (4 grader). Kortere partier inntil 1:10 (6 grader) vil fungere for mange, men jo brattere jo viktigere med fast og jevnt dekke.
- ♦ **Tverrfall** minst mulig
- ♦ **Bredde** bør være min. 1,2m (kortere partier på min. 0,9m)
- ♦ Tydelig **avgrensede kanter** – for eksempel med natursteiner, eller gress. Dette gir en god **ledelinje** for svaksynte.

Benker og bord

- ♦ Flere **ulike sittemuligheter** – derav noen som har **ryggstøtte og armstøtte**.
- ♦ **Bordplate** bør ha **utstikk** på 50cm, med min. 67cm fri høyde under, slik at rullestol kan komme inntil bordet.
- ♦ Bruk **kontraster og avvikende farger** på utemøbler og installasjoner.
- ♦ Det bør være **aktivitetsmuligheter for alle**, og ikke kun innendørs. Se på muligheter for å gjøre f.eks. fiskeplass, gapahuk, bål plass osv. tilgjengelig også.

Nyttige ressurser:

Husbankens hefte om Inkluderende uterom som stimulerer til aktivitet (mest rettet mot urbane områder, men har noen relevante eksempler og gode råd)

https://universellutforming.no/uploads/AwFoxmKO/Idehefte_Inkluderende-uterom-som-stimulerer-til-aktivitet_hy.pdf

Gode eksempler

En terrasse kan være en godt tilgjengelig uteplass, særlig hvis den har god plass, uten høydeforskjeller, og ikke er overmøblert.

Gangveier skal ha fast, jevnt og sklisikker underlag. Subbus er godt egnet, mens det er vanskelig å legge steinheller jevnt nok og uten for store gap i mellom. Steiner langs kantene av stien blir en fin ledelinje for svaksynte.

Før og etter: nauset ved Kaldhuseter. Her gir en ny turvei med fast og jevnt dekke nye muligheter for mange til å bruke kanotilbudet.

Gode eksempler

Begge disse benkene har utstikk på minst 50cm slik at rullestol kan komme inntil. I tillegg kan de brukes uten å måtte løfte bena høyt for å komme inn på sittebenken (under til venstre fra Sandnes ProService, til høyre Breivoll friluftsområde)

Denne gangveien bygget med planker på tvers gir et godt underlag å trille på. Rekkverk der høyden over terreng eller stigning krever det, og stoppkant der det ikke er rekkverk. Den vil fungere bra for gående og trillende, både med rullestol, rullator eller barnevogn.

Ved å anlegge en kort sti med subbus som dekke, har BOT lagt til rette for at rullestolbrukere kan passere bommen og komme frem til hytta. Det er viktig at porten blir lett å åpne.

Vanlige feil

Her er adkomst til hytte utfordrende for rullestolbruker. Kombinasjon bratt, ujevnt og løst er særlig vanskelig. Det stilles enda høyere krav til fasthet når det er stigning.

Singel er uegnet som dekke på en hytte som skal være tilgjengelig for personer som bruker hjelpemidler med hjul.

Her er det mulig å komme til gapahuk med rullestol, og det er en fin oppbygget bål plass som er en god løsning for mange med funksjonsnedsettelse. Men store, tunge, sittebenker stenger av for rullestolbruker og andre som ikke kan stige over. Flere mindre benker gjør det lettere å ommøblere avhengig av behov til de som skal sitte rundt bålet.

Mange benker slik som denne krever at man kan løfte bena høyt for å komme inn på benken. I tillegg er det ikke mulig for en rullestolbruker å komme inntil bordplate.

Her er en hytte som er bra tilrettelagt, med HC do bl.a. Men adkomst er ikke tilrettelagt. Dette vil hindre mange fra å bruke hytta, og burde forbedres.

8. KJØKKEN OG SPISEPLASS

Hyttegjester trenger enkel tilgang til mat, enten de bor på en betjent eller selv-/ubetjent hytte. De fleste ønsker å delta og bidra på lik linje med resten av turfølget, uansett funksjonsnivå. Derfor er det viktig å tilrettelegge for selvstendig bruk av fasilitetene, slik at gjestene slipper å være avhengige av assistanse. På betjente hytter innebærer dette at rullestolbrukere har nok plass til å komme frem til matservering og spiseplass, og at mat og utstyr er plassert innen rekkevidde fra sittende stilling. På selv- og ubetjente hytter bør det i tillegg være arbeidsflater som rullestolbrukere kan komme inntil, slik at alle kan delta i matlagingen.

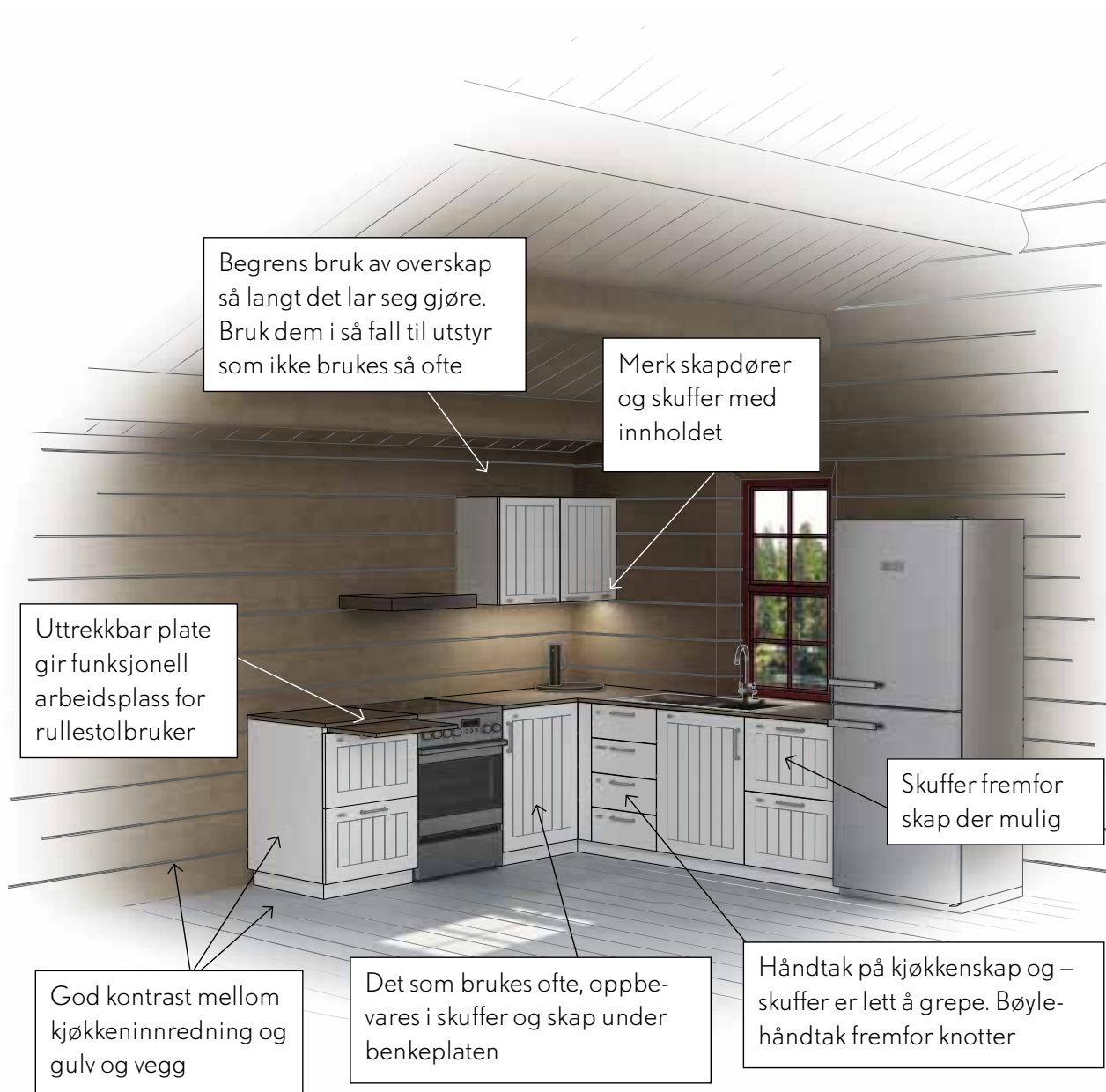
Viktigste punkter

- ♦ **Plassere det som brukes oftest, lett tilgjengelig** - servise, bestikk, glass og kopper bør oppbevares i skuffer eller skap under benkeplaten.
- ♦ **Merk skapdører og skuffer** med innholdet – det gjør det enklere å holde orden og plassere ting tilbake på riktig sted!
- ♦ **Unngå bruk av overskap** så langt det lar seg gjøre. Dersom overskap er nødvendig for å oppnå tilstrekkelig lagringsplass, bør de reserveres for gjenstander som sjelden brukes.
- ♦ **Skuffer** gir bedre tilgang til innhold enn skap, der gjenstander som står bakerst ofte er vanskelig å nå.
- ♦ **Tunge gjenstander** bør oppbevares i skuffer eller skap rett under benkeplaten for enklere og tryggere bruk.
- ♦ Unngå U-formet kjøkkenløsning - det blir som regel for trangt. Snusirkel 1,7m er ideelt. L-formet kan fungere bra.
- ♦ **En uttrekkbar plate** gir funksjonell arbeidsplass for en rullestolbruker ved mattilberedning.
- ♦ **God belysning** og god kontrast er viktig

Betjente hytter

- ♦ **Mat, servise og bestikk** må være **innen rekkevidde** fra sittende stilling.
- ♦ Det må være **fri passasje** mellom møblene.
- ♦ I store spisesaler er det ofte behov for tiltak for bedre **akustikk** – f.eks. lyddempende plater eller møbler

Slik kan du gjøre det

Gode eksempler

Lavt buffetbord med tilgang fra alle sider gjør det lett å rekke alt.

Matbod med bred og trinnfri inngang og god plass. Mest brukte varer plassert mest tilgjengelig.

Kopper og kar innen rekkevidde. Suppekjele kunne med fordel stå lenger frem eller på enden av bordet der rullestol kommer inntil.

9. SKILTING

Skilt skal gi nødvendig informasjon og det skal være lett å se og oppfatte. Skilt skal plasseres tilgjengelig og lett synlig, både for sittende og stående personer.

Viktigste punkter

- ♦ Skrift skal være **uten seriffer** og unngå bruk av kun store bokstaver
- ♦ Skrift skal ha **tilstrekkelig størrelse** - dette avhenger av type skilt og situasjon. For detaljer henviser vi til Blindeforbundets veiledning (lenke under) om versalhøyder og piktogrammer.
- ♦ **God kontrast** mellom tekst og bakgrunn, og mellom skiltet selv og bakgrunnen
- ♦ Bruk av **symbol i tillegg til tekst** gjør informasjonen lettere å forstå, også for personer som ikke kan lese norsk. Skilt med symbol bør være 20 x 20 cm minimum.
- ♦ God **belysning**

Nyttige ressurser:

Norges Blindeforbunds krav til skilt

<https://www.blindeforbundet.no/universell-utforming/skilt>

- Skiltveileder med bilde-eksempler (Universell utforming AS)

https://www.universellutforming.no/uploads/QwUqQN77/Skiltveileder_WEB.pdf

Gode eksempler

To eksempler på skilt med god kontrast samt symbol som støtte til tekst. Teksten er uten seriffer (enkel font).

Store bokstaver med god kontrast til bakgrunnen. Skiltet er plassert rett over inngangen og gjør det lett for besøkende å orientere seg. (teksten har seriffer men er fortsatt enkel nok til å være lettleselig).

Vanlige feil

Tekst i serif-skrifter (som har små avslutningsstreker på bokstavene) bør unngås. De kan være vanskelig å lese for personer med nedsatt syn eller lesevansker.

Budskapet i dette skiltet er uklart. Dusjsymbolet er for lite og mangler tilstrekkelig kontrast mot bakgrunnen, noe som gjør det vanskelig å oppfatte. Reinsdyrmotivet kan virke forvirrende og trekker oppmerksomheten bort fra skiltets egentlige formål.

**Vi håper du har lært noe nytt og nyttig fra dette heftet!
Er det fortsatt noe du lurer på eller har du en
problemstilling du kunne tenkt å drøfte med noen?
DNT har flere ressurser som kan være til hjelp:**

Ta kontakt med Hytte- og ruteansvarlig **torgeir.berg@dnt.no**

Legg ut spørsmål i Teams kanalen **Hytte- og ruteutvalget DNT**

Ta kontakt med Rådgiver DNT tilrettelagt – **helen.adamson@dnt.no**
(send gjerne plantegninger eller bilder/film og beskrivelse av utfordring/
problemstilling).

Sjekk Foreningsnettside Hytter > Tilgjengelighet og universell utforming

BILDER:

Helen Adamson
Geir Arne Hageland
Frøydís Neprud
Stian Haga
Marius Dalseg Sætre
John Petter Nordbø

Linn Holstad Hines
DNT Oslo
Andre Marton Pedersen
Dina Rygg Eide
Rikke Holen
Kasper M. Beddari

LAYOUT:

Mediamania.no